

sparing. Op de huidige deltacommissaris Wim Kuijken rust in ieder geval de schone taak alles in het werk te stellen om het in een eventueel toekomstige herdruk tot hedendaagse ‘Waterwolf’ te schoppen.

Jan van den Noort, *Langs de rand van het zand. Waterstaatsgeschiedenis in de Brabantse Delta* (Waterschap Brabantse Delta, Breda, in samenwerking met Uitgeverij Verloren, Hilversum 2009). Geïll. 200 p. ISBN 978 90 8704 132 8. € 25,-.

MARC DE
VLEESSCHAU-
WER

Voor de titel van het boek heeft de auteur zich duidelijk laten inspireren door het in 2006 uitgegeven boek van J.L. Kool-Blokland, getiteld *De Rand van 't Land. Waterschapsgeschiedenis van Schouwen en Duiveland* (Middelburg 2003). In zijn boek beoogt Van den Noort een overzicht te geven van de waterstaatsgeschiedenis van de Brabantse Delta, zoals de ondertitel suggereert. In de inleiding schrijft hij dat het gaat het om een overzichtswerk van de waterstaatsgeschiedenis van Noord-Brabant, ten westen van Tilburg en ten zuiden van de Biesbosch, van de middeleeuwen tot het heden. Dat is voorwaar een groot gebied en een lange periode. Omdat het niet mogelijk was om die lange periode in detail in beeld te brengen – dat zou overigens ook onleesbaar worden –, heeft de auteur ervoor gekozen om, zoals hij zelf verwoordt: “in een sneltreinvaart door de tijd te gaan en niet op de tussengelegen stations te stoppen. Ook op de stations waar wel wordt gestopt, kan slechts korte tijd halt worden gehouden, want de trein moet verder”.

Het boek is ingedeeld in vier delen of perioden. Het eerste deel (de hoofdstukken 1 en 2) geeft een beschrijving van de middeleeuwse situatie van het gehele gebied. Voor deze hoofdstukken heeft de auteur, zoals hijzelf zegt, veel beroep moeten doen op andere auteurs, die reeds over deze periode hebben geschreven. De reden daarvan is, dat er blijkbaar weinig archiefmateriaal over deze periode voorhanden was. De overige hoofdstukken zijn wel gebaseerd op bronnenmateriaal. In het tweede deel (de hoofdstukken 3 en 4) volgen het westelijk en oostelijk deel van het onderzoeksgebied een apart spoor. In dit deel wordt de negentiende eeuw onderzocht.

De eerste helft van de vorige eeuw komt aan bod in deel 3 (hoofdstukken 5 tot en met 7). Hierin wordt het oostelijke en westelijk deel, aanvankelijk gescheiden van elkaar zoals in het vorige deel, onder de loep genomen. In het laatste hoofdstuk van deel 3 (hoofdstuk 7) gaat de auteur in op de afvalwaterplannen van beide regio's die nu weer worden samengevoegd. De plannen tot het wegpersen van het vervuild water naar de riviertjes in de streek staan hierin centraal. Het vierde en laatste deel van het boek (hoofdstukken 8 tot en met 10) behandelt de tweede helft van de twintigste eeuw. Als scharnierpunt fungeert de watersnoodramp van 1953. Aan die ramp en de reactie daarop (hoofdstuk 8) wordt relatief veel aandacht besteed. De hoofdstukken daarna komt de vuilwaterproblematiek weer aan de orde. Hoofdstuk 9 gaat in dit verband nader in op de jaren zestig. In het laatste hoofdstuk worden de ontwikkelingen dienaangaande beschreven vanaf 1970, waarbij als einddatum 1990 fungeert. In december 1989 was het oppervlaktewater in het onderzochte gebied blijkbaar zo zoet geworden dat de sluizen van de riviertjes de Dintel en Vliet vrijwel permanent open konden blijven staan. De allerlaatste bladzijden van dit hoofdstuk worden gewijd aan de bestuurlijke ontwikkelingen, die hebben geleid tot de vorming van het Waterschap Brabantse Delta in 2004.

De kern van het boek gaat, kort gezegd, over de afwateringproblematiek(en) van West-Brabant in de afgelopen twee eeuwen en de ontwikkelingen die hiermee in verband stonden. Dit aspect wordt gezien vanuit alle actoren die hier belang bij hadden. Dat waren havenstadjes, industrieën (voornamelijk suikerindustrie), provincie en ook de polders/waterschappen/heemraadschappen. De verschillende plannen voor een betere afwatering – waarvan er vele uiteindelijk niet werden gerealiseerd – en de (waterstaats)ingenieurs die ze hebben ontworpen, worden uitgebreid beschreven. De voor West-Brabant belangrijke ingenieursfamilie Bongaerts komt hierbij nadrukkelijk in beeld.

Het boek is niet direct een basisstudie. De auteur spreekt zelf over een overzichtswerk dat vooral is bedoeld voor de lezer die geïnteresseerd is in de afwateringsproblematiek van West-Brabant. Voor dit publiek is dit vlot lezend boek zeker een aanrader. Die krijgt, zij het in sneltreinvaart, een tamelijk goed 'overzicht' van de hierboven geschetste problematiek.

De tekst, die de ontwikkelingen op waterstaatsvlak in West-Brabant beschrijft, wordt veelvuldig geïllustreerd met kaartjes, van de hand van de auteur, die ook cartograaf is. Deze zijn voor de lezer, die de streek niet (zo) goed kent, een welkome verduidelijking. Dat mag zeker als een groot pluspunt van dit boek worden beschouwd. De kaartjes zijn niet alleen verduidelijkend, maar ook illustratief aantrekkelijk. De rest van de illustraties bestaan uit foto's, waarvan er vele met mooie wolkenluchten. Het verband met de tekst is echter niet altijd duidelijk. De frisse layout van het boek is uitnodigend en zorgt voor een moderne 'outlook' van het geheel. Jammer dat de kaftomslag, door de niet afgewerkte randjes, wat goedkoop oogt. Blijkbaar heeft de opdrachtgever (Waterschap Brabantse Delta) hierop willen bezuinigen.